

Budget 2020–21

Budegt (athëm de ka binë ke baai luööi) në tiëëndë

Ajuër kor tënë kɔc Australia ye luui arët

Në ajuëer ë budget yic, akuma agem wëu met röt ye bianabur thiërnyieny ke \$17.8 tënë wëu ajuër ye lööm tënë raan luui keye kuɔɔny ë dhuk thïn de luɔi ë këk ë pïir, nɔɔjic ë wëu met ë thïn ye bianabuur thiërnyieny ke \$ 12.5 në pëëi ke 12 bï bën kë. Yen ë juëk ëyic de wëu ye bianabuur thiërnyieny ke \$ 8.1 në pëlpiny ajuër kek bï gam ayeer në run ë 2020-21 yenë ke dɔm thïn në ajuëer ë löŋ de ajuër ë wëu ye ŋek looi cök.

Në ka cï akuma geer cök, kɔc abï ka puɔth yök të cinë tëk ë yic de ajuër cuöt tuenj në ajuëer abër ë 2 kënic, ku jɔl kuɔɔŋ tönj ë rïl met röt thïn tënë kɔc luui ë dɔm ë wëu lik – ku kɔc ë wëu tō calic- ajuër ë wëu dɔm kek ë 2020-21 aye nyaai ë ke nhïim.

Kuɔɔny ë buth ë bëël (yööt)

Keye bak de ajuëer ë berpiny ë këk ë pïir bï loiloi cak, dhuk ajuëer de këk ë pïir ku loi nhiäk de Australia apuɔth, kɔc yök ë bëëi tuenj ke 10,000 met röt thïn alëu bïk pan ë yam dac ya yɔɔc në ajuëer First Home Loan Deposit Scheme cinë nïn cuöt tuenj cök.

yän tō met röt thïn ke 10, 000 abï kek gam në 2020-21 bï yök ë bëël ë yam kuɔny ka buth ë bëël ë yam. Kän abï kɔc yɔc bëël tuenj cök alëu yök ë den bï buth ë pan ë yam ka yɔɔc pan puɔc ë buth keye këde cienj kekë wëu lik ye kaŋ cuatpiny tuenj kor cït 5 ë buɔɔtic, ke akuma cï 15 ë buɔɔtic de den thany cök bï tō thïn.

Tëëu ë wëu në ajuëer de luçi ë kuer

Në jök ë tuaany de COVID-19 kuany baai yic akuma aci rot gam bi wëu met röt keye ajuëer ë tëëu ë wëu ë luçi ye bianabuur thiërnyieny ke \$ 14 në loiloi ajuëer ke tëëu ë wëu ë luçi ë yam ku ci cuöotic në run ke nuan bi bën yiic. lon ajuëer kæk abik loiloi kök ke 40,000 kuony në thää de cuëc den.

Tëëu ë wëu ë luçi kån ee bak de ajuëer **akuma** cien wëu ë luçi tääu piny tënë ajuëer ë run ke 10 de luçi ë kuer, kek ci juakiic lo në bianabuur thiërnyieny ke \$ 110 ku yen akony loiloi ke 100,000 yenë luui në yän ë luçi baai abën.

Kuöony ë tacjiir ku ajuëer ë ka tö bik ke yiic juak

Të binë ajuëer ë yam yenë wëu ë luçi tääu piny ku juak wëu ë tacjir yiic, akuma agem kuöony cekic de tëk ë yic ariom ajuër, yen bi cök atö tënë tacjiir cit bianabuur ke 3.5 (wër 99 ë buöotic de tacjiir) kek ye koc ë luçi ke bianabuur ke 11.5 luööi. Ariom kån abi cök tëëu wëu cit bianabuur thiërnyieny ke \$ 200 ë luçi ajuëer, nojiic 80 ë buöotic de wëu ci tääu piny kake ye kæk ë lon de ajuëer në këj ë cien ye kööth thök ë tacjiir cie wec ë këj tö piiny. Jöök ë 7: 30 thëëi (AEDT) aye pæei nin 6 Bilthi 2020 agut ci aye pæei nin 30 Aduöj 2022, tacjiir ye wëu ke bianabuur thiërnyieny ke 5 abi cök aye wëu tö në kaken ë luçi kööth de kuat ëke kööth në run tëëu ë kek nhial . wëu cënë ke berpiny ë luçi tënë kæk ë cien tö ye kööth thök looi kek në thää kån alëu bik ke ya miëët bec abën.

Akuma abi akutnhiiim ye wëu ke bianabuur thiërnyieny ke \$ 5 ya puöl bik kaken cik muör ya miëët bec tënë cin puöth cik yök yen cënë ajuër ya nyaai thin, tënë luçi ë wëu. Ka ci muör yeke muök ciëën abi cök atö tënë akutnhiiim ke bianabuur 1 kek ye koc ë luçi ye bianabuur ke 8.8 luööi. ka cik kek muör agut ci yen 2021-22 alëu bi kek muök ciëën tënë cïn puöth ë wëu ci kek looi në kaam ka të 2018-19 thök. Akutnhiiim noj yic alëu bik kuany në

yök ë thää yenë ajuër dhuk të cuet kek dhuk ajuër ken ë 2020-21 ku 2021-22 ë dhuk de ajuëer.

Digital Australia (ajuëer Australia de luçi ë laanyic)

Tuaany de COVID-19 kuany baa yic aci luçi ë laanyic juakic në akutnhiiim ë tacjiir ke koc Australia ku koc ye kuöony koc yen ci kajuëc ci lon den cök piny ku gæk kë kake looi tacjir në riääkic.

Ajuëer ë Digital Business Plan akuma abi buth ë lotuen puöth kån bi kuöony yen dit arët në kæk ë tëët ye yam ke yëth tuen de ajuëer ë kæk ë piir baai abën -Në kek karou tacjiir ku koc ëye kuöony nyaai

Wëu ajuëer ë tëëu ke luçi ye bianabuur thiër nyieny ke \$4.5 në NBN Co yic yen abi këye këj luui lirik ya kat arët bëëi tënë koc ë mëcthook ku tacjiir ye bianabuur. Gem ë wëu ye bianabuur ke \$ 29.2 abi dac yëth ayeer ci juakic ë network de 5G.

Cök ë piny de të ye luöi tacjir

Tem de tep malual ee muktäu de ajuëer ë dhuk cökpiny de kæk ë piir tënë Australia. Yen ee këne ye akuma ye looi ke puölic arët tënë tacjiir bik wëu ya tääu në ajuëer ë luçi, cæk ë loiloi, dac dhuk ë nhom de kadhal nhiiim ku kuat ëka puöth lëu bi kek yök.

Në ajuëer ë budget känic, akuma abi:

- Juiër ë yen luui ë rot ku tëëu këj ye looi ë laanyic në kaye looi yiic abën në kuer ë löj
- Tëk ë yic de löj yen wëu cie lëu bi ke ya thiëëc ku gël lotuen de ka looi tacjir kek.
- Kuöony de tacjir kor në kuer de dhuk ë cökpiny de kæk ë piir.

JobMaker Hiring Credit (ariom de akutnhom ye koc koc luçi luööi)

Ariom ë yam de Akuma tënë akutnhom ye koc koc luçi abi kony në dac yëth tuen de luui ë koc koc luçi në thää ë berpiny de ajuëer ë kæk ë piir në kuer de gem ariop cök kek koc juëc ya luöi met röt

thîn kek ye riënythi koor luoi non run ke 16 lo 35. Arim de akutnom ye koc koor luoi luööl ee muktäu de akuma ajuier ë ciëk de luoi bi këk ë piir ke dhuk ë berpiny Australia juakiic.

Arim ë ciëk ë luoi tënë koc koor luoi aye kää **ke koc bi kuony ka cit yän ë luoi ke 450,000 ke riënythi** ku abi wëu ye bianabuur thiernyieny ke \$ 4 jock 2020-21 lo 2022-23.

Tëu ë wëu në ajuier ë piöc, piöc ë kuer ë luoi ku piöc ë luoi yic

Akuma alooi ajuier de yëth tuenj ëkë täu tuenj keye bak ajuier ë ciëk de luoi. gem ci akuma rot gam abi koc kuony ë yök de loilo ku looi apuoth bi koc Australia ya piöc kuer ë luoi tuöm kekë loilo nhiäk (aköldö)

- Piöc ë luoi- yëth tuenj de yän ë luoi ke Australia
- Piöc ë luoi yic bi kony në berpiny de këk ë piir
- Kuony de koc koor luoi
- Loilo juëc ë koc puoc thök ë thukul
- Kaye piöc cekiic tënë koc Australia dhuk kek ë piöc ku koc juak piöc den nom.

Gem ajuier de nyintiit ë këk ë piir tënë diär

Akuma agem 2020 Women's Economic Security Statement bi cin ë diär juakic në yän ke loilo, cök ë piny de wëu yekë dom ku ajuier ë tük thok de këk ë piir. Kuony ye bianabuur ke \$ 240.4 abi gam tënë këk ë luoi yiëk koc, kuony tënë amidhiëth ku kuony tënë diär tö ë yän ke loilo.

Kän anojic ajuier ë luoi bi diär kuony ë lo në bäanyic ku tekpiny, ku juak kuer yenë ke kënj yök tënë diär tö në science (piöc de kaye piir), technology (ka yenë kënj looi), engineering (lon ë ajuier ë tët) ku mathematics (akuën ë kënj) (STEM) yic, tacjir ku yän ë loilo ci rör ke thiöjic.

Kuony de yän yenë kënj looi thîn ku göör ë cök ku tekpiny de kë ci looi

Tuaany de COVID-19 kuany baai yic aci kajuëc nyuoth nel thiekic de kuer yenë ke kënj caath ë kamic ku nanj yän puoth ye tuöm ke kënj baën, ye röt geer ku nyic lon puoth ë yam.

Ajuier Akuma ye wëu ke bianabuur thiernyieny ke \$ 1.5 de acir ë luoi de kënj ee ajuier bërköu binë berpiny de këk ë piir Australia kuony.

Akuma aci wëu täu në ajuier ë ltuenj ë luoi ye wëu ke bianabuur ke \$ 2 në kuer göör ë cök ku tekpiny ëkë ci looi keye arim de ajuer.

Nyintiit de mac yenë kënj looi ku cökpiny de thuk

Baai abën, cin yenë kërba ë pan cienj yaac aci dhuk piny në 4.7 ë buotic jock në yör 2018, ke cin yenë kërba yaac në cin de maguola dhuk piny në pëel ke 12 yiic. Tënë cin kor yenë ke yec muök thîn, akuma abi luoi kekë akutnhim ë yik nek bik mac ye yäth ayeer juakic ku akutnom ye këk ë baai kuanyic bi looi bi ajuier puoth luoi ku rekthok atö thîn.

Akuma alooi gem de kërba, jath ku many ë thät de Australia bi cin ë wëu ye cuat piny nom ya tö piiny, cek loilo ë yam ku kony yän ë luoi thii tö.

Kuony ë rëer puoth de bëel ayeer mec ke pen.

Akuma agök ke kääc kekë yän Australia mec ke pen kek ci gum në aboor, mac, yaak ku emen, COVID-19. në kuer de kuony ë yän mec ke pen wër bianabuur ke \$ 550 akuma abi yän kuek mec ke pen kuony bik röt berpiny tënë riëj de tuaany ë COVID-19. Kän ee kuony ci gam në kuer wëu ye bianabuur thiernyieny ke \$ 1 de tuaany ë COVID-19 Relief ku Recovery Fund.

Australia cîn kërëec yök thîn ku ril kôc puoth

akuma acuëc kuer ë pïu ke run de 21 yic kny në juëk ë yic de nyintiit ë pïu kua, cuëc riel ë puöc ë kôc ciënj në yän mec ke pen, gem kë loiloi ku yëthë akutnhom den ë puör ë mïith tuej. tëëu ë wëu në lon de ajuiëer ye bianabuur thiërnyieny yic tënë lon ajuiëer ë yam në e National Water Infrastructure Development Fund (Wëu ajuiëer ë Lotuej de këk ë Pïu Baai abën) cök abï rëëc dö de pïu kuony në kuer de tekpiny.

Akuma aya atëëu wëu ajuiëer ë luoi ye bianabuur thiërnyieny ke \$ 270 në kuony de Murray-Darling Communities Investment Package (kuony ajuiëer de Murray-Darling ë tëëu ë wëu në këj kony kôc) ë yen bï pialgup de pïu tö wëric cökpiny kek ajuiëer ë lotuej ë kôc tö ciënj të mec ke pen looi rôt.

Të binë looi bï Northern Australia gëk ke lëu bï kë puoth ya yök tënë ajuiëer ë luoi bï konykony thiekiic ya gam, akuma aci Northern Australia Infrastructure Facility (NAIF) juak thok bï looi në run kôk met röt thîn ke dhiëc , lo në aduöt 2026 , ku cot ë yic ayeer në kuer yenë den gam.

Gël de roor den cienku

Akuma atëëu wëu ajuiëer ë luoi ye bianabuur ke \$ 47.4 binë kek wärkua gël ku dhukë piir den thîn ku yen aci rôt gam bï wëu ye bianabuur ke \$ 29.1 bï awuok de wel rac tekic ke cie looi rôt tënë piny de commonwealth.

Akuma abï wëu ajuiëer de luoi ye bianabuur ke \$ 249.6 në run ke nuan yiic bï të yenë këj berpiny thîn ë luoi juiir apuoth, tek ka cuet ë roor yiic ku ye kajuëc dhuk ë luui në Australia yic.

Gël dac nyic ëkë rac ku bëc de tuaany ë COVID-19

Në budget kënic, akuma atëëu wëu ë luoi de ajuiëer ye bianabuur thiërnyieny ke \$ 4.9 tënë kuat de këk

ë pialgup ago kôc ke Australia gëk kakek yök muöök ë yilac ku kuony yekë kôc në thää ë tuaany kuany baai yic kân. Dhuk ë nhom tuööm kekë looi rôt abën ku ye nhom juak ee ajuiëer ë kuony de pialgup cök adhuk këj nhïi,, gël kôc ke Australia abën.

Kuony de kôc Australia në thää ë tuaany kuany baai

Akuma agem kuëeny ë wëu cîn kë thöj ke yen tënë kôc Australia bï kek kony në thää ë tuaany de covid-19 kuaany baai yic, nÿjic:

- Döm ë wëu ke muöök ë luoi
- Kuony ë wëu dö met rôt thîn tënë kôc
- Döm ë wëu kôk kerou met röt thîn ye kuony de ajuiëer ë këk ë piir tënë kocdit cï luui ku kôc kôk nÿj yith.
- Kuony cekic ciënj këk tënë wëu ë maac.

Nhiäkdu, wëu kuk ë maac

Akuma aci rôt gam bï looi bï wëu ken ë maac ke kôc Australia ya luui tënë kek arët bï kaken cï tääu maac ke yiic ya juak.

Ajuiëer ë berpiny akuma, nhiäkdu, wëu kuk ë maac aye kuer dö kôc bï akuma berpiny në ajuiëer ku kôc ke Australia tïj kake cï wëu ye bianabuur thiërnyieny ke \$ 17.9 tööu në ruön thiäär bibën yic.

Tiët de kôc Australia ago ciën kërëec yök

Ajuiëer de Australia tënë nyintiit ë tÿj de laanyic aril, kua karil ë kôc riäac ë laanyic ajuak ke yiic. Tuaany de covid-19 aci këj nyuöoth në të ye yok ciënj thîn ku luoi ë laanyic. Akuma abï wëu met thîn kek ye bianabuur ke \$ 201.5 gam bï ajuiëer ë 2020 (2020 Cyber Security Strategy)de nyintiit ë laanyic yäth ayeer.

Akuma akony kôc kek ë nyintiit ë yook në gem ë wëu ke bianabuur ke \$ 300.2 tënë AFP bik rielk de

juakic bĭk kē nyintĭit nē kōc Australia acĭn kēreec yōk kek nē piny riōōc dĭt thĭn arēt.

kuōōny de yān mec ke pen

Australia anōŋ puōōu nyĭec lōŋtuenŋ ē baai, luoi ē kapuōth ku puōn riel tō cōkpiiny ku gem thĭn de Pacific ku Southeast Asia, ye nyuōōth tēnē ajuĭeēr ē jōk de Pacific ku kēk looi kek kōk. akuma alooi lon ajuĭeēr de bērpiny ē kēk ē pĭr nē bēēl thiōk kaye yĭic:

- Tēēu ē weu ajuĭeēr de yōk ē wēl abirguōp ē tuaany de covid-19 ku nyintĭit de pialgup nē bēēl ke Pacific and Southeast Asian yĭic
- Ajuĭeēr de kōc Australia nē tēēu ē wēu ē lon de kēk ē baai yĭic tēnē Pacific
- (COVID-19 Recovery) COVID-19 Bērpiny de kēk ē pĭr – kuōōny tēnē Pacific ku Timor-Leste
- Gem de loiloi ajuĭeēr ke nyintĭit de kēk ē baai cĭ kek looi nē Southwest Pacific yĭc.